

Lieksa – Mäntyjärven ranta-asemakaavan muinaisjäännösselvitys
Kesäkuu 2012

FT Samuel Vaneeckhout

TAUSTA

Muinaisjäännösselvityksen tavoitteena oli selvittää muinaisjäännösrekisteriin kuuluvia kohteita UPM:n omistaman alueen ranta-asemakaavoitusta varten. Selvitysalue sijaitsee Joensuun kaupungista noin 70 km pohjoiskoilliseen Patvinsuon kansallispuiston länsipuolella. Tavoitteena oli antaa suosituksia ranta-alueiden maankäytöstä. Maastotyöskentelyssä inventoitiin ranta-alueet, kartoitettiin ja kuvattiin muinaisjäännöksiä ja muita kulttuuriympäristöön kuuluvia kohteita. Asuinrakennuksien suunnittelualueilla tehtiin jonkin verran koekuoppia. Apuna maastossa käytettiin käsi-GPS -laitetta, maakairaa, lapiota ja lastaa, kameraa ja mittanauhaa. Aikaa maastossa käytettiin noin 40 tuntia. Raporttia kirjoitetaan aiheittain neljänä osana. Kenttätyöt ja raportointia suoritti FT Samuel Vaneeckhout kesäkuussa 2012. Paikallismetsästäjä Sakari Kekki oli yhtenä päivänä mukana inventoimassa.

YLEISESTI

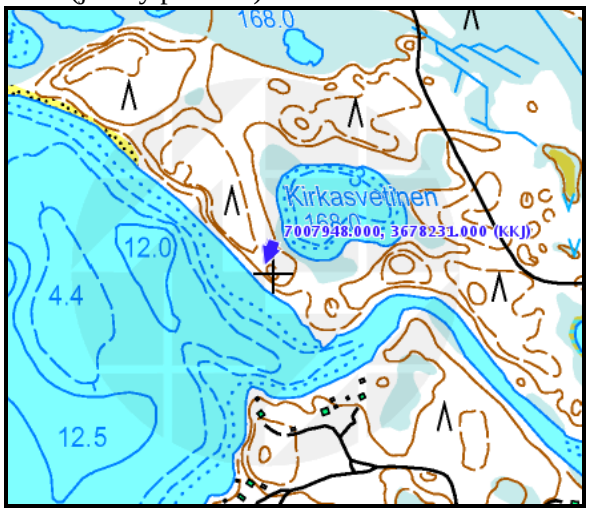
Tutkimusalueella on tehty viime vuosina useita pääte- ja harvennushakkuita. Maastotyön aikana tehtiin Mäntyjärven eteläpuolella harvennushakkuuta. Samalla oli alueella myös armeijan maastoharjoitukset meneillään. Vaikka alueella on suhteellisen paljon ranta-aluetta, sieltä loppujen lopuksi löytyy aika vähän ”oikeita” hiekkarantoja. Merkittävää osaa on suomaista tai kivikkoista ranta-aluetta. Osa on myös suhteellisen jyrkkää. Alueella ei ollut aiemmin tunnettuja muinaisjäännöksiä. Mäntyjärven alue sijaitsee Koitereen ja Pielisen välissä, muttei niiden välittömässä läheisyydessä tai suorassa yhteydessä. Tämäkin on vaikuttanut muinaisjäännösten kohteiden määrään.

TULOKSET

I. Kivikautisia jäännöksiä

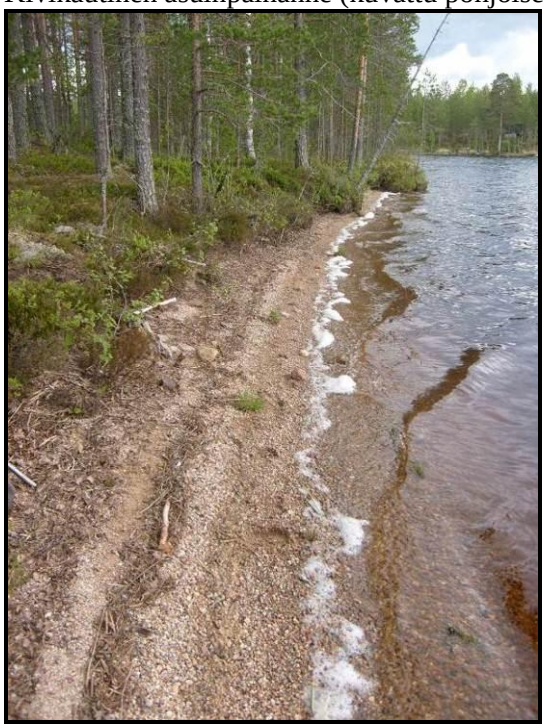
a. Asuinpaikka

Kohde sijaitsee Mäntyjärven pohjoispuolella, Jokilampeen menevän joen ja Kirkasvetisen-niminen lammen välissä. Kohteen sijainnista on hyvä näkyvyys Mäntyjärvelle. Paikka sijaitsee tasaisella kuivalla kankaanselänteellä noin 5 m Mäntyjärven vedenpinnan yläpuolella ja noin 170 m korkeudella. Painanteen mitat ovat 8 x 10 x 0,4 m ja se on muodoltaan neliskulmainen. Koekuopasta löytyy hiiliin sekoittunutta maata. Kohteen kohdalla Mäntyjärven ranta on kapea hiekkaranta. Rannalta löydettiin kvartsi-iskoksia ja palanutta kiviä (jätetty paikalle).

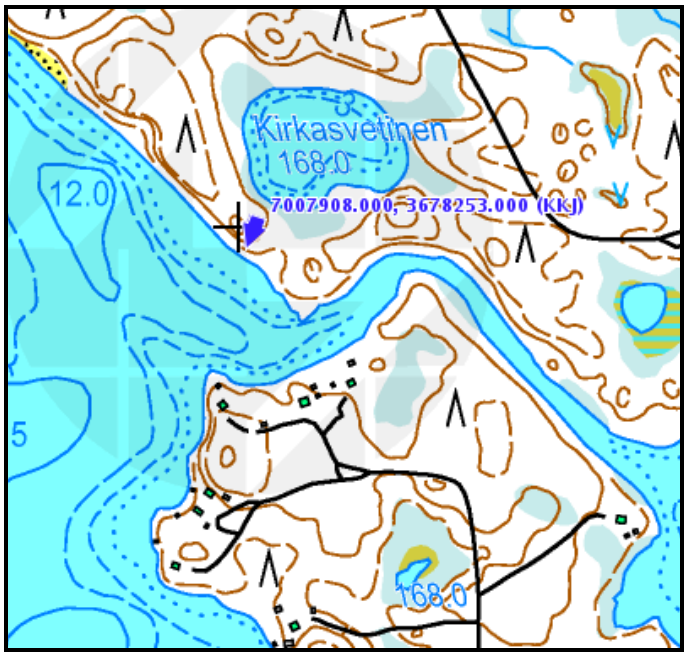
Kivikautinen asuinpainanne (kuvattu pohjoiseen)

Hiekkaranta asuinpainanteen lähellä, rannalta löydettiin kvartsia ja palanutta kiviä (kuvattu itään)

b. Varastointi/Kellarikuoppa

Asuinpainanteen ja rannan väliseltä rinteeltä havaittiin myös nuorempi kuoppajäännös. Tämä kuoppa on neliskulmainen ja mitaltaan noin 4 x 4 x 1 m. Todennäköisesti kuoppa on vanha rantamökin varastointikuoppa (lattian alla). Mökistä ei ollut enää mitään havaintoja.

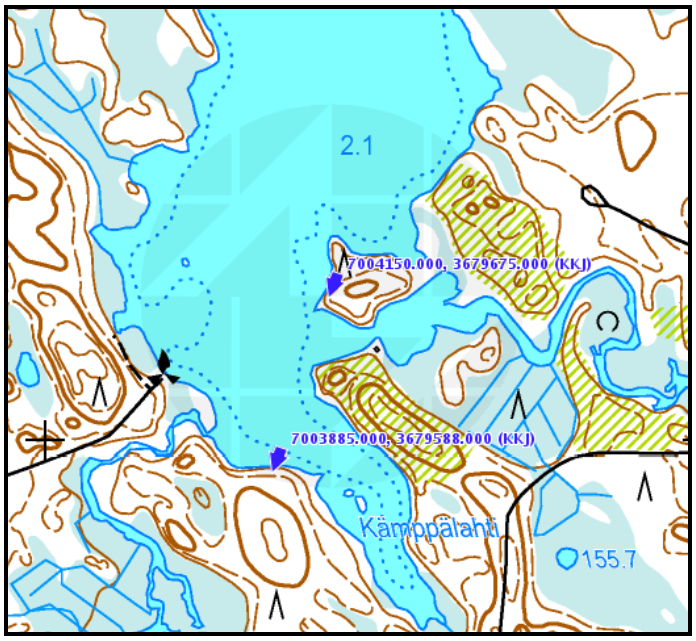

c. Löytöpaikat

Löytöpaikka 1 sijaitsee Pyytöjärven etelärannalla, Kämppälahden länsipuolella. Paikalla oli tehty päätehakkuu ja metsämaa oli äestetty. Äestysurista löytyi muutamia kvartsi-iskoksia. Kvartsit jätettiin paikalla. Paikka sijaitsee noin 10 m järvenrannalta kuivan loivan rinteen alapuolella. Alueelta löytyy hienoa hiekkaa.

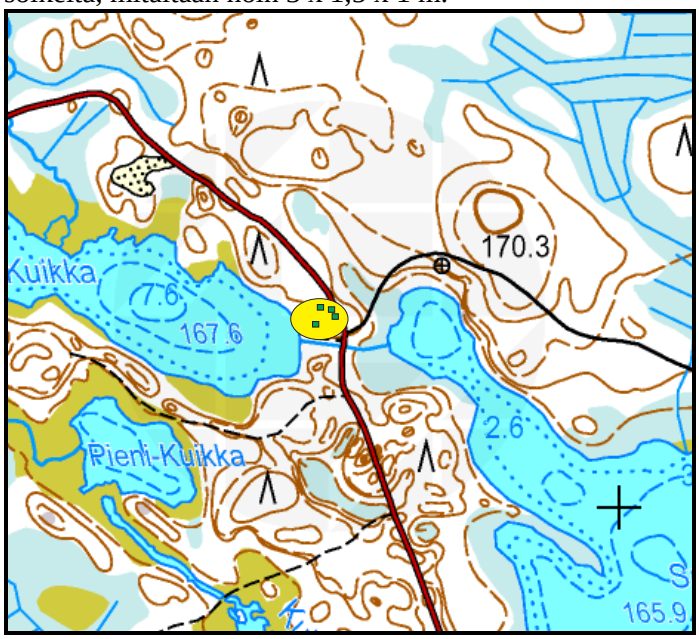

Kvartsi-iskoksia, löytöpaikka 1

Löytöpaikka 2 sijaitsee Pyytöjärven itärannalla, Pajulampeen menevän joen suussa, sen pohjoispuolella olevalla niemellä. Paikasta löytyi muutama kvartsi-pala metsäkoneurista. Kiinteistä muinaisjäännöksistä ei ollut havaintoja.

d. Kuoppajäännökset

Suuri-Kuikan itärannalla puron varressa löytyy neljä kuoppajäännöstä, jotka vaikuttavat vanhoilta. Kohdealue sijaitsee noin 10 m rannalta, 3 m veden yläpuolella, järven, tien ja puron välissä. Alue on kuiva mäntykangas. Maakerrokset näyttävät koskemattomilta ja kairasta löytyy tavallinen huuhtoutumiskerros. Koekuopista ei tullut löytöjä. Kuopat ovat soikeita, mitaltaan noin 3 x 1,5 x 1 m.

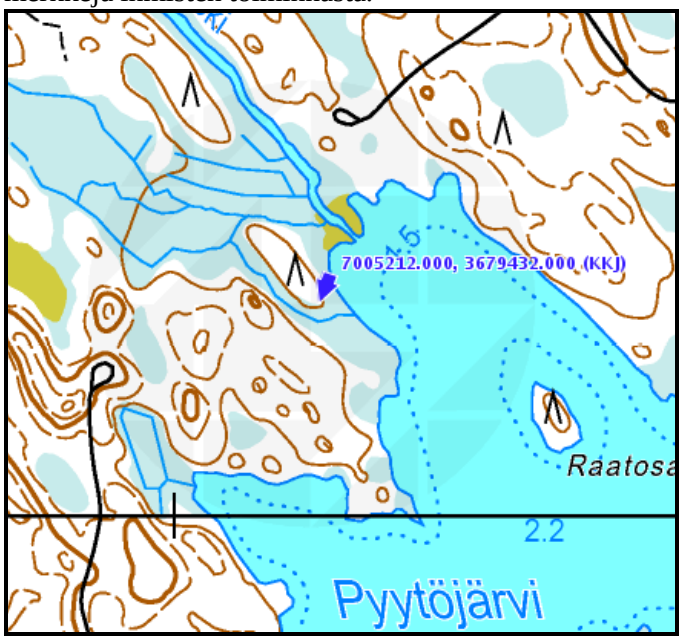

II. Historiallisia jäännöksiä

a. Hirsimökki

Pyytöjärven pohjoispuolella Koivaanjoen länsirannalla löytyy hirsimökin jäännökset. Mökki sijaitsee ”saarella soiden ja järven keskellä”. Mökistä vain alimmat kerrokset ovat jäljellä. Jäännökset olivat paksun sammalpeiton alla. Mökki oli mitaltaan noin 6 x 6 m ja seinästä oli noin 1 m jäljellä. Ulkoseinä oli osittain maan alla sitten että seinä on vaan puoli metriä korkea

ulkopuolella. Rantapuolella olevassa seinässä on oviaukko. Paikalta ei löydetty muita merkkejä ihmisten toiminnasta.

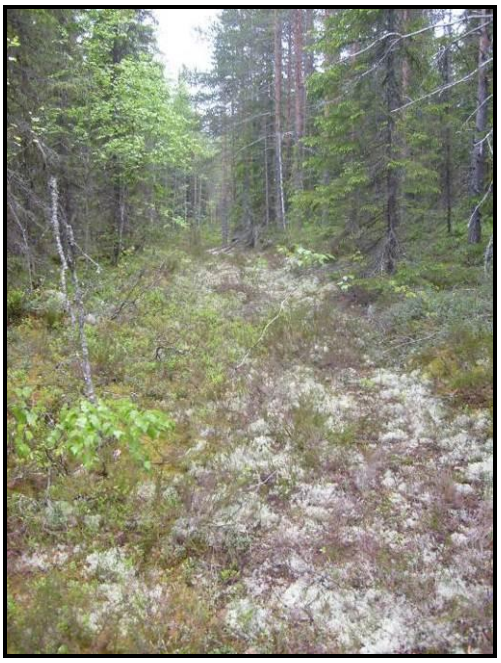
Hirsimökki kuvattu länteen oviaukolta.

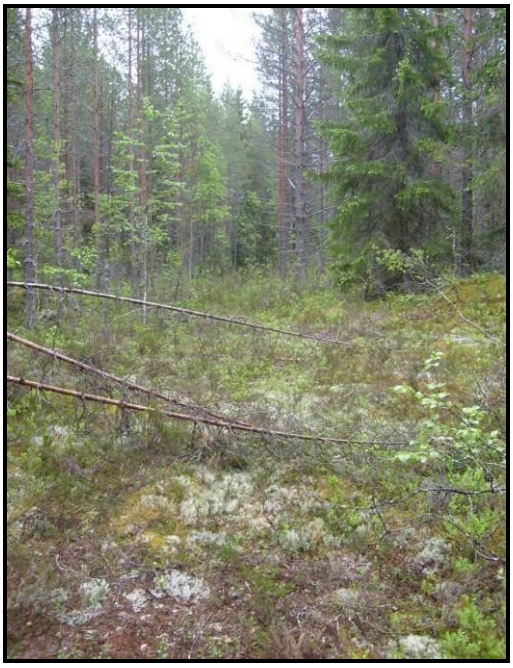

Hirsimökki kuvattu itään

b. Vanha tieverkosto

Mäntyjärven ja Kasarmi-Valkean ympäristöstä löytyy jonkin verran vanhaa tieverkostoa. Osa liittyy todennäköisesti metsänhoitoon ja hiekkakuljetuksiin. Tien vierestä löytyy hiekkakuoppia ja kantoja. Osa on merkitty peruskartassa polkuna, osa taas ei. Yksi tiepätkä, Kasarmi-Valkean länsipuolella näkyy tasaisena linjana jyrkässä rinteessä. Kasvillisuus on tiellä erilaista ja isot puut puuttuvat kokonaan. Sulkulammen länsipuolella sijaitseva tie liittyy todennäköisesti taloon joka sijaitsi Sulkulammen rannoilla 1800-luvulla.

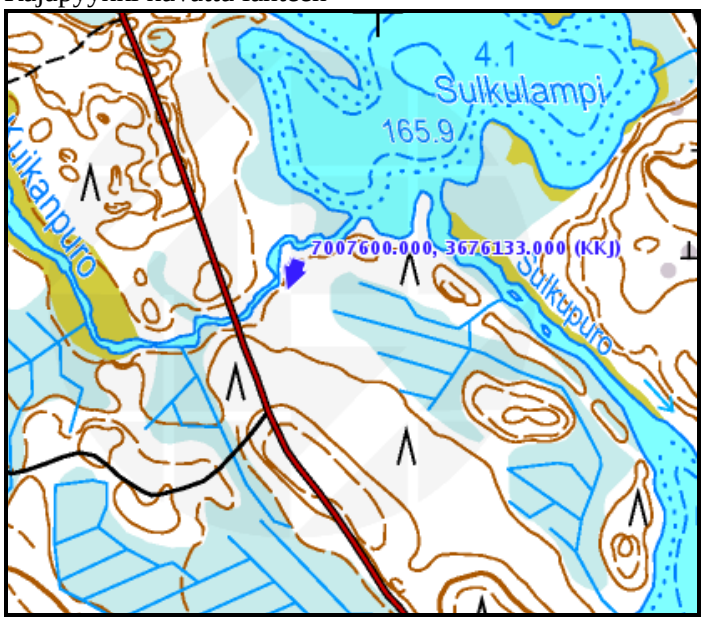
c. Rajapyykki

Sulkulammen eteläpuolella, Kuikanpuron varressa löydettiin kivipyykki. Pyykki on pyöreä, noin 1 m halkaisijalta ja 1 m korkea. Keskellä pyykkiä on pystykivi. Rajapyykki liittyy

todennäköisesti samaan vanhaan taloon kun tieverkosto. Nykyisin rajapyykki sijaitsee kuusimetsässä noin 50 m metsätieltä itään ja noin 5 m purosta etelään. Rajapyykki kuuluu muinaisjäännösrekisteriin.

Rajapyykki kuvattu länteen

d. Piilokuoppa

Koivaanjoen pohjoispuolella sijaitsevan metsätien vierestä löytyy piilokuoppa. Kuoppa on rakennettu kivistä ja puusta. Kivestä on tehty röykkiö (halkaisijalta noin 6 m) jossa keskellä on neliskulmainen noin metriä syvä kuoppa. Kuopan reunat ovat tehty puusta. Ympäristössä on tehty avohakkuu mutta röykkiön päällä kasvaa koivua. Kuoppa ja röykkiö ovat hyvässä kunnossa. Tämä liittyy mahdollisesti armeijan harjoituksiin eikä kuuluu muinaisjäännösrekisteriin.

III. Kuoppajäännöksiä

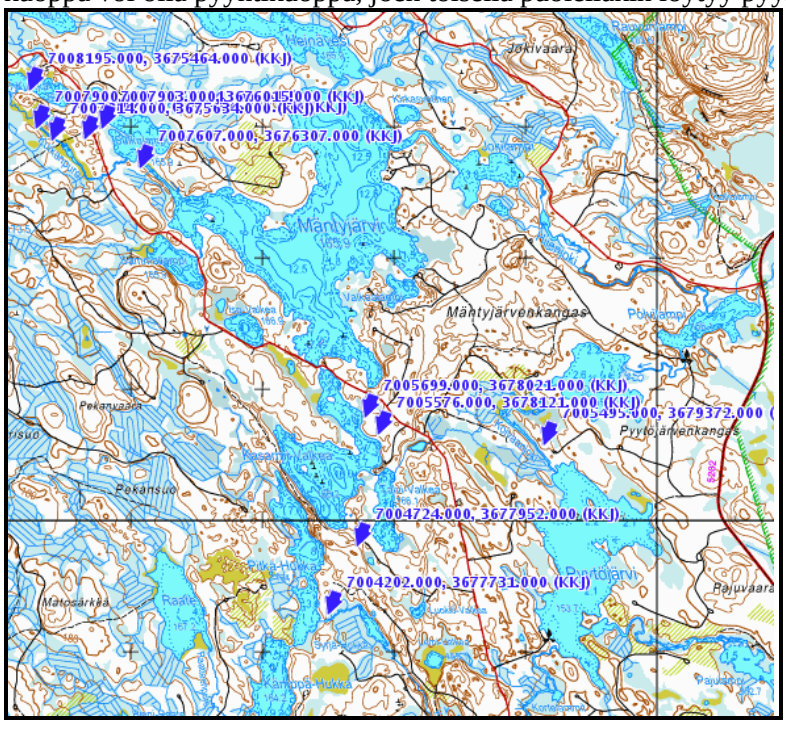
a. Pyyntikuopat

Kaksi pyyntikuoppaa sijaitsee Koivaanjoen suussa Koivaksen länsipuolella. Kuopat sijaitsevat niemen kärjessä noin 10 m nykyrannalta. Niemeltä lähtee itäpuolelle jyrkkä harjanne Koivaanjoen suuntaan. Koivaanjoen eteläpuolelta löytyy kolmas pyyntikuoppa. Kuopat ovat noin 2 m halkaisijalta ja yli metrin syviä.

b. Kuoppajäännökset

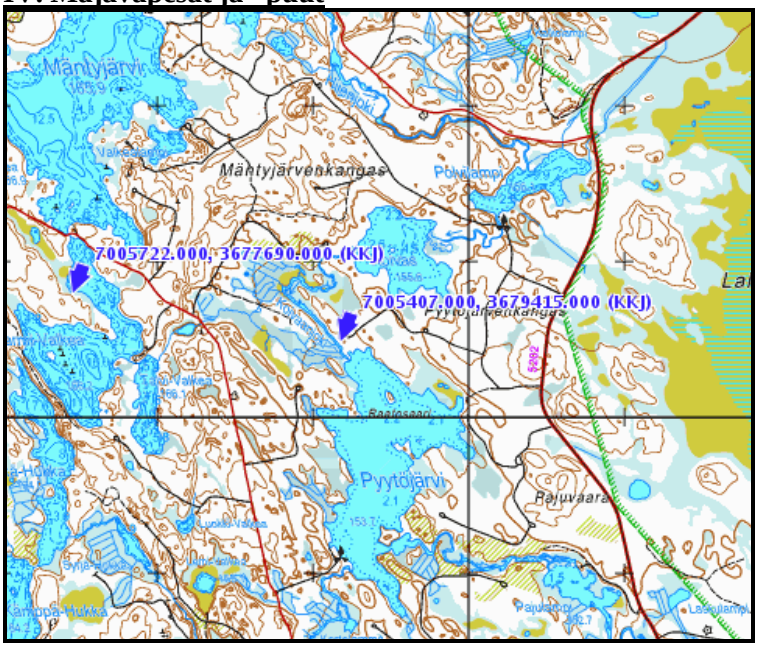
Sulkulammen länsipuolelta löytyy useita kuoppajäännöksiä, joiden luonne jäi epäselväksi. Koekuoppien ja kairapistokkeiden perusteella ei voinut varmistaa kuoppien ikää tai käyttötarkoitusta. Kuopat ovat mahdollisesti hiekan- tai soraottokuoppia ja liittyvät myös vanhaan tieverkostoon ja em. vanhaan taloon. Kasarmi-Valkean itäpuolella olevat kuoppajäännökset ovat todennäköisemmin muita kun hiekkakuoppia. Alueella ei ollut muita merkkejä historiallisesta maankäytöstä. Kuopista löytyy tavallisia luonnonkerroksia, mikä kertoo, että kuopat ovat suhteellisen vanhoja. Esimerkiksi Koivaanjoen itärannalla oleva kuoppa voi olla pyyntikuoppa, joen toisella puolellakin löytyy pyyntikuoppa.

c. Hiekkakuopat

Tutkimusalueelta löytyy useita hiekkakuoppia joiden ikää on vaikea määritellä. Osa liittyy metsäteiden rakentamiseen.

IV. Majavapesät ja –puut

V. Yhteenveto ja ehdotukset

Tämän selvityksen aikana löydettiin useita muinaisjäännöksiä tai kulttuuriympäristöön kuuluvia kohteita. Selvityksen perusteella ehdotan, että yllä-mainituilla alueilla rajoitettaisiin maankäyttöä. Varsinkin kivikautisilla ja historiallisilla muinaisjäännösalueilla on maanmuokkausta vältettävä. Nämä kohteet on myös mainittava ranta-asemakaavassa suojelumerkinnällä: rajapyykki, kivikautinen asuinpaikka ja löytöpaikat ja Suuri-Kuikan kuoppajäännökset, pyyntikuopat (myös Koivaanjoen itärannalla oleva kuoppajäännös). Osa vanhaa tieverkostoa on vielä nähtävissä maastokartoissa. Hiekkakuopat, muut kuoppajäännökset ja ”harjoitusluola/piilokuoppa” eivät tarvitse suojelumerkintää.